
પ્રવચન નં. ૧૫૫, ગાથા-૧૩૭, રવિવાર, જ્યેષ્ઠ સુદ ૩, તા.૧૫-૦૬-૮૦

‘નિયમસાર’ ગાથા-૧૩૭.

રાયાદીપરિહારે અપ્પાણં જો દુ જુંજદે સાહૂ।
સો જોગભત્તિજુત્તો ઇદરસ્સ ય કિહ હવે જોગો।।૧૩૭।।
રાગાદિના પરિહારમાં જે સાધુ જોડે આત્મને,
છે યોગભક્તિ તેહને; કઈ રીત સંભવ અન્યને? ૧૩૭.

ટીકા :- આહાહા...! ‘આ નિશ્ચયયોગભક્તિના સ્વરૂપનું કથન છે.’ ભગવાનની ભક્તિ આદિ એ તો શુભરાગ છે. નિશ્ચયભક્તિ પોતાની. પોતાના શુદ્ધ સ્વરૂપમાં એકાગ્ર થવું, શુદ્ધમાં શુદ્ધ ઉપયોગરૂપે એકાકાર થવું એનું નામ નિશ્ચયભક્તિ છે. આહાહા...! અને એ શુદ્ધ નિશ્ચયભક્તિ નિર્વાણનું કારણ છે. વ્યવહાર જે ભગવાનની ભક્તિ એ તો બંધનું કારણ છે. વ્યવહાર અભૂતાર્થ કીધો છે. એ બંધનું કારણ છે. અહીં કહ્યું કે ‘નિશ્ચયયોગભક્તિના સ્વરૂપનું કથન છે.’ નિશ્ચયયોગભક્તિ કોને કહેવી?

‘નિરવશેષપણે...’ આહાહા...! જુઓ! કાંઈપણ બાહ્યથી વિકલ્પાદિ કંઈ પણ બાકી રાખ્યા વિના, બધાને છોડીને નિરવશેષપણે-કોઈપણ બાકી રાખ્યા વિના ગુણ-ગુણીનો ભેદ, એવો વિકલ્પ પણ છોડી દઈને. આહાહા...! ‘નિરવશેષપણે અંતર્મુખાકાર...’ અંતર્મુખસ્વરૂપ. પરમપારિણામિક સ્વભાવભાવ, જ્ઞાયકભાવ એ અંતર્મુખાકાર. આહાહા...! ‘નિરવશેષપણે અંતર્મુખાકાર...’ કાંઈ પણ બહારનું રાખ્યા વિના અંતર્મુખાકાર. વ્યવહારના વિકલ્પથી તો નહિ પણ ગુણ-ગુણીના ભેદના વિકલ્પથી પણ નહિ. આહાહા...!

આવા ‘નિરવશેષપણે અંતર્મુખાકાર (—સર્વથા અંતર્મુખ જેનું સ્વરૂપ છે એવી)...’ અંતર્મુખ જેનું સ્વરૂપ છે. સહજાનંદ પ્રભુ, સહજ સ્વરૂપ, સહજ સત્તા તેના તરફનું અંતર્મુખ વલણ છે. એ અંતર્મુખ આકાર છે. એટલે અંતર્મુખ જેનું સ્વરૂપ છે. આહાહા...! આ સમ્યગ્દર્શન-જ્ઞાન-ચારિત્ર. વ્યવહારરત્નત્રય તો વિકલ્પ, રાગ (છે). આહાહા...! અંતર્મુખ પરમપારિણામિક સ્વભાવભાવ જ્ઞાયકભાવ. અંતર્મુખાકાર એટલે અંતર્મુખસ્વરૂપ. અંતર્મુખસ્વરૂપ. વિકલ્પાદિ છે એ તો બહિરસ્વરૂપ છે. અરે...! પર્યાય પણ બહિરસ્વરૂપ છે. સમજાય છે? અંતર્મુખ આકાર તો એકલો દ્રવ્યસ્વભાવ, ચૈતન્ય આનંદસ્વરૂપ જે, તેના અંતર્મુખસ્વરૂપ.

‘(—સર્વથા અંતર્મુખ જેનું સ્વરૂપ છે એવી) પરમ સમાધિ વડે...’ આહાહા...! પરમશાંતિ વડે પરમ સમાધિ. આ બાવાની સમાધિ નથી. આ તો અંતર આનંદ અને જ્ઞાન અંતર્મુખ પ્રભુતા આદિ અનંતગુણનો પિંડ પ્રભુ, આહાહા...! એની એકાગ્રતા તે પરમસમાધિ. નિર્વિકલ્પ આનંદનો અનુભવ તે પરમ સમાધિ. આ છે, લ્યો! વિરુદ્ધ કરે છે. એને વિરુદ્ધ કરે છે. એમ કહે છે કે અનર્થ કર્યો છે. અર્થનો અનર્થ કર્યો છે. કહે એનું નામ લખ્યું. પણ ... આહાહા...! અરે...! પ્રભુ! વ્યવહાર છે એ પરાશ્રય છે. નિશ્ચય છે એ સ્વઆશ્રય છે. બે મહા સિદ્ધાંત છે. અને જે સ્વઆશ્રય છે નિશ્ચય તેટલો જ મોક્ષમાર્ગ છે. જેટલો પરાશ્રય રાગ છે એ બંધનું કારણ છે. એને મોક્ષમાર્ગ વ્યવહારથી કહ્યો પણ છે બંધનું કારણ. આહાહા...! આકરું કામ. હવે આમાં લોઢાથી ક્યારે નવરું થાવું? બહારથી તો બધો નવરો થયો જ છે, કહે છે. નવરો છે. બાહ્યનો ત્યાગ એમાં છે નહિ. ફક્ત અંતરમાં વિકલ્પ અને બહિર્મુખી પર્યાય જે છે એને અંતર્મુખાકાર કરવી. આહાહા...! જે પર્યાય છે... વસ્તુ બે રૂપે : દ્રવ્ય અને પર્યાય. હવે એ પર્યાય બહિર્મુખ છે એને અંતર્મુખાકાર એટલે ચૈતન્યસ્વરૂપના સ્વરૂપે

એનું પરિણમન કરવું. આહાહા...! એનું નામ સમાધિ, યોગ, ધર્મ, મોક્ષનો માર્ગ જે કહો એ છે. આહાહા...!

એવી ‘પરમ સમાધિ વડે સમસ્ત મોહરાગદ્વેષાદિ પરભાવોનો પરિહાર...’ લ્યો! સમસ્ત રાગ-દ્વેષ. વ્યવહારનો વિકલ્પ તો નહિ પણ ગુણ-ગુણીના ભેદનો વિકલ્પ પણ નહિ. આહાહા...! ‘સમસ્ત...’ પૂરી રીતે ‘મોહરાગદ્વેષાદિ પરભાવોનો પરિહાર...’ વ્યવહારરત્નત્રયનો પરિહાર આવ્યો કે નહિ? વ્યવહારરત્નત્રય રાગ છે. આહાહા...! શુભરાગ છે, શુભજોગ છે. ‘સમસ્ત...’ પર તરફની એકતાબુદ્ધિ અને પર તરફના વલણવાળો ભાવ-મોહ, રાગ અને દ્વેષ એનાથી, એવા જે પરભાવો મોહ અને રાગ-દ્વેષ, મિથ્યાત્વ અને પુણ્ય ને પાપ એવા જે ભાવ, એનો પરિહાર હોતાં, એ પરભાવોનો પરિહાર હોતાં. આહાહા...! એ પરભાવમાં અધર્મ છે. આહાહા...! વ્યવહારરત્નત્રય પણ અધર્મ છે. એને સાધન મનાવવું છે. એરે..રે..! શું થાય? એક બાજુ પાછું એમ કહે કે ભવિ હું કે નહિ એ ભગવાન જાણે. અર..ર..! હજી તો સમ્યગ્દર્શન શું એ તો નહિ પણ ભવિ હું એ હજી નક્કી નથી. છાપામાં આવ્યું છે. આહાહા...! એ આવા અર્થ કરે. દુનિયા આમ ને આમ ચાલી ગાંડી... આહાહા...!

ભગવાન! અહીં તો નિયમ, નિશ્ચય જે નિયમયોગ એ પરમસમાધિ કહો, પરભાવનો પરિહાર કહો... આહાહા...! એવા ‘પરિહાર હોતાં, જે સાધુ-આસન્નભવ્ય જીવ—’ નજીક જેને હવે મુક્તિ છે. આહાહા...! મુક્તિ જેની રાહ જોવે છે. આહાહા...! અલ્પકાળમાં એને મુક્ત થવાનું છે. એવા આસન્નભવ્ય વડે, એવા આસન્નભવ્ય જીવ... આહાહા...! ‘નિજ અખંડ અદ્વૈત...’ આહાહા...! નિજ એટલે પોતાનું સ્વરૂપ ભગવાન, તે કેવું? કે અખંડ. આહાહા...! જેમાં ગુણ-ગુણીનો ખંડ નહિ અને દ્રવ્ય-પર્યાયનો દ્વૈત નહિ (એવું) અદ્વૈત. આહાહા...! આવી સ્થિતિને સમ્યગ્દર્શન કહે છે. આહાહા...!

‘આસન્નભવ્ય જીવ-નિજ અખંડ અદ્વૈત પરમાનંદસ્વરૂપ સાથે...’ આહાહા...! અતીન્દ્રિય પરમાનંદનો પ્રગટ રસ આવે, જે શક્તિ અને સ્વભાવરૂપ પરમાનંદ છે એ પરમાનંદની શક્તિમાંથી વ્યક્તરૂપ પ્રગટ અવસ્થા (થાય), ‘પરમાનંદસ્વરૂપ સાથે નિજ કારણપરમાત્માને...’ આહાહા...! પરમાનંદને નિજ કારણપરમાત્મા સાથે જોડી દે. નિજ પરમાનંદ દશાને નિજ કારણસ્વભાવ સાથે જોડે. આહાહા...! આવી ભાષા પણ ક્યાંય સાંભળી ન હોય. ‘શાંતિભાઈ’! બધે દીધે રાખ્યું છે આડુઅવળું. જે મળ્યું હોય એ કહે. બેઠું હોય, બીજું શું થાય?

મુમુક્ષુ :- ...

ઉત્તર :- આહાહા...! આ માર્ગ કોઈ જુદો છે, બાપુ!

અદ્વૈત, અખંડ પ્રભુ, કાંઈ ગુણ-ગુણીના ભેદ તો નથી પણ દ્રવ્ય અને પર્યાય જેના બે ભેદ પણ લક્ષમાં નથી. આહાહા...! એવો જે ‘અખંડ અદ્વૈત પરમાનંદસ્વરૂપ સાથે...’ આહાહા...! અખંડ, નિજ અખંડ, હોં! અદ્વૈત ‘પરમાનંદસ્વરૂપ સાથે...’ પરમાનંદસ્વરૂપ તો

પર્યાય છે. નિજ કારણપરમાત્મા દ્રવ્ય છે. આહાહા...! નિજ અખંડ અદ્વૈત પરમાનંદસ્વરૂપ એ પર્યાય છે. એ નિજ પર્યાયને, નિજ કારણ પરમાત્માને 'જોડે છે,...' એ પર્યાય નિજકારણ પરમાત્મા ત્રિકાળ ભગવાન, વર્તમાન નિર્મળ આનંદની પર્યાય ત્રિકાળની સાથે જોડે છે. આહાહા...! એનું નામ યોગ ભક્તિ, તેનું નામ ભક્તિ એટલે સમાધિ. આહાહા...! ભાષા જ આકરી પડે. ભાષા કોઈ દિ' સાંભળી ન હોય. આવો માર્ગ (છે).

'નિજ અખંડ અદ્વૈત...' આહાહા...! એકરૂપ પરમાનંદસ્વરૂપ દશા. વિકલ્પની-વ્યવહારની તો ક્યાંય ગંધ પણ નથી. એવા પરમાનંદસ્વરૂપને એટલે વર્તમાન દશાને ત્રિકાળ સાથે જોડી દે. આહાહા...! નિજ અખંડ એક અદ્વૈત પરમાનંદસ્વરૂપ એવી જે વર્તમાન દશા, તેને ત્રિકાળ કારણપરમાત્મા ધ્રુવસ્વરૂપ, કારણપરમાત્મા-નિજ કારણપરમાત્મા... આહાહા...! એની સાથે જોડે છે. આહાહા...! ગજબ વાત છે. આવો માર્ગ લોકોએ કાંઈક કરી નાખ્યો. સત્યને એક કોર મૂકી દીધું અને અસત્યને સત્ય ઠરાવી દીધું. આહાહા...!

અહીં તો બે વાત લીધી. તું પરમાનંદસ્વરૂપ છો, કારણસમયસાર ત્રિકાળ. એમાંથી પરમાનંદસ્વરૂપ પ્રગટ કરી અને કારણસમયસાર જે ત્રિકાળ એની સાથે જોડી દે. આહાહા...! 'તે પરમ તપોધન જ...' તે પરમ તપોધન જ 'શુદ્ધનિશ્ચય-ઉપયોગભક્તિવાળો છે;..' આહાહા...! એમાં શુભયોગ નથી, વ્યવહારરત્નત્રય નથી. આહાહા...! હવે આવું ક્યારે કરવા જાય? નવરા ક્યાંથી થાય? આહા...! હજી આ સાંભળવા મળે નહિ. તેના જ્ઞાનમાં વાત આવે નહિ. માણસ નથી કહેતા? કે મારી વાત ધ્યાનમાં તો લે. એમ નથી કહેતા? મારી વાત તારા ધ્યાનમાં તો લે. એમ કહે છે. એમ અહીં પરમાત્મા કહે છે કે અમે કહીએ એ તું ધ્યાનમાં તો લે. આહાહા...! 'દેવીલાલજી' કહે છે કે નહિ? અમે કહીએ એ ધ્યાનમાં તો લે. તને પછી બેસે-ન બેસે એ જુદું પણ આ શું કહેવા માગે એ તું ધ્યાનમાં તો લે. આહાહા...! એમ આ પરમાનંદસ્વરૂપ ભગવાનઆત્મા, એને પરમાનંદની પરિણતિ સાથે જોડી દે. આહાહા...! એ કારણસમયસાર કહો કે પરમાનંદની મૂર્તિ ધ્રુવ નિત્ય કહો. અતીન્દ્રિય પરમાનંદનું દળ, અતીન્દ્રિય પરમાનંદનો સ્વભાવનો સાગર, વર્તમાન પર્યાય પરમાનંદની, પરમ પરમાનંદની પર્યાયને ત્યાં જોડી દે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- એમાં પર્યાય સાથે જોડવી...

ઉત્તર :- કામ પર્યાય કરે ને. ધ્રુવમાં ક્યાં (કરવું છે)? ધ્રુવમાં તો લક્ષ છે. કાર્ય તો અહીં પર્યાયમાં થાય છે. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- પર્યાયને દ્રવ્યમાં જોડવી કે દ્રવ્યને પર્યાયમાં જોડવું?

ઉત્તર :- પર્યાયનું દ્રવ્યમાં જોડાણ.

મુમુક્ષુ :- આમાં તો એમ લખ્યું કે પરમાત્મા સાથે જોડીને.

ઉત્તર :- હા કીધું. કારણપરમાત્મા દ્રવ્યને.

મુમુક્ષુ :- પરમાત્મા સાથે પર્યાય..

ઉત્તર :- એટલે કારણ પરમાત્મામાં જોડ એમ કીધું ને. ત્રિકાળને પર્યાય જોડી દે. એ તો કહ્યું પહેલેથી. પરમાનંદસ્વરૂપ સાથે એ પર્યાય છે. નિજ કારણપરમાત્મા દ્રવ્ય એ દ્રવ્ય છે. આહાહા..! બેય અર્થ પહેલેથી કર્યો છે.

‘નિજ અખંડ અદ્વૈત પરમાનંદસ્વરૂપ સાથે નિજ કારણપરમાત્માને જોડે છે,...’ આહાહા..! વાત તો એ છે કે નિર્વિકલ્પ થા. એમ. કોઈપણ જાતનો વિકલ્પ છોડી દે. એ ભગવાન પોતે નિર્વિકલ્પસ્વરૂપ છે, પરમાનંદસ્વરૂપ છે, નિર્વિકલ્પસ્વરૂપ છે, વીતરાગસ્વરૂપ છે. એવા કારણપરમાત્માને... આહાહા..! વર્તમાન નિર્મળ દશાને પરમાનંદસ્વરૂપ સાથે નિજકારણને જોડી દે. સાથે જોડી દે એટલે કાંઈ ધ્રુવ જોડતો નથી. જોડે છે તો પર્યાય. આહાહા..! ધ્રુવ તો ધ્રુવ છે કારણસમયસાર એકરૂપ ત્રિકાળ. આહાહા..! વર્તમાન આર્તધ્યાન ને રૌદ્રધ્યાન ને વિકલ્પ છે, એની દશા, એની દશા પર દિશા ઉપર છે. એની દશા પર દિશા ઉપર છે. હવે એ પરમાનંદની દશા એ સ્વ દિશા ઉપર કર.

‘પરમાનંદસ્વરૂપ સાથે નિજ કારણપરમાત્માને જોડે છે,...’ એટલે કાંઈ ધ્રુવને પર્યાય સાથે જોડવું છે? એનો અર્થ એ. આહાહા..! વર્તમાન પર્યાયને પરમાનંદ કારણસમયસાર સાથે જોડી દે. આહાહા..! ધ્રુવ છે એ તો ધ્રુવ જ છે. ધ્રુવમાં કોઈ પલટવું, બદલવું, અનેકરૂપતા એમાં છે નહિ. એ ધ્રુવ તો એકરૂપ જ છે. એમાં આ અનેકરૂપ નિજ અખંડ અદ્વૈત પરમાનંદસ્વરૂપ છે એની સાથે એને જોડી દે. આહા..!

મુમુક્ષુ :- સાથે અને વડે ત્રીજી વિભક્તિ છે.

ઉત્તર :- એ આત્માની ભક્તિ છે. આહાહા..! સિદ્ધની ભક્તિ તો વ્યવહાર છે, વિકલ્પ છે. આહાહા..!

શબ્દ કેવો છે? ‘નિજ અખંડ અદ્વૈત પરમાનંદસ્વરૂપ સાથે નિજ કારણપરમાત્માને જોડે છે,...’ ધ્રુવને જોડી દે. ભાષા શું થાય? ધ્રુવને જોડી દે તું. ધ્રુવ તો ધ્રુવ ત્રિકાળ આનંદનો નાથ સાગર પડ્યો છે. એકરૂપ ત્રિકાળ પડ્યો. ગમે તેટલી પર્યાયમાં વિકૃતિ થાય (તોપણ) વસ્તુ તો એકરૂપ ત્રિકાળ નિરાવરણ એકરૂપ રહી છે. આહાહા..! એને વર્તમાન પર્યાય સાથે જોડી દે. જે પર્યાયનું જોડાણ રાગ ને દ્વેષ અને વિકાર અને ભેદ ઉપર છે, ખંડ અને ભેદ અને વિકલ્પ ઉપર છે એને અખંડ એવો ચૈતન્ય જે પરમાનંદસ્વરૂપ છે તેને કારણપરમાત્મા સાથે જોડી દે. આહાહા..! આ તો જાણે પર્યાય સાથે દ્રવ્યને જોડી દે. એનો અર્થ એ થયો ને? આહાહા..! પર્યાય સાથે દ્રવ્યને જોડી દે એનો અર્થ એ થયો. પર્યાયને દ્રવ્ય સાથે જોડી દે. આહાહા..! દ્રવ્યને ક્યાં જોડવું છે? દ્રવ્ય તો ધ્રુવ છે. આહાહા..! એ તો કારણસમયસાર (છે).

અરે..રે..! સત્ય વાત બહાર આવે એનો વિરોધ કરે. બાપુ! આ તો સત્ય છે. મોઢું લાગે, આકરું લાગે, સમજવામાં કઠણ પડે પણ વસ્તુ તો આ છે. આ રસ્તો લીધા વિના

જન્મ-મરણના અંત આવે એવા નથી, ભાઈ! ચોર્યાશીના અવતાર... આહાહા...! અહીંયાં વાણિયો અબજોપતિ હોય (ને મરીને) ભૂંડની કૂખે જાય. અર...ર...! આવા અવતાર કર્યા! એ ભૂંડ આખી જિંદગી વિષ્ટા ખાય. અહીં વિષ્ટાને અડતો પણ નહોતો. એ ભૂંડ વિષ્ટા જ ખાય. આહાહા...! એવા અવતાર અનંતવાર કર્યા છે. આહાહા...! દરકાર કરી નથી. હું કોણ અને શું થાય છે? અને શું થાય છે તેનું ફળ શું આવશે? આહાહા...! જે હું કરી રહ્યો છું તેનું ફળ શું આવશે? અને કરી રહ્યો છું એ ચીજ શું છે? એને જાણવાની પણ દરકાર કરે નહિ. આહાહા...! એમ કહે છે એ. તેથી પરમાનંદની સાથે જીવને જોડી દે. આહાહા...! દ્રવ્યને પરમાનંદ સાથે જોડી દે. આહાહા...!

‘અખંડ અદ્વૈત પરમાનંદસ્વરૂપ સાથે નિજ કારણપરમાત્માને જોડે છે, તે પરમ તપોધન જ...’ તે પરમ તપોધન જ. તે જ. એ એક જ. ‘શુદ્ધનિશ્ચય-ઉપયોગભક્તિવાળો છે;...’ આહાહા...! તેને જ, તપોધન જ. એકાંત કર્યું છે. એ મુનિ પોતે એકલ... આહાહા...! ‘શુદ્ધનિશ્ચય-ઉપયોગભક્તિવાળો છે;...’ શુદ્ધનિશ્ચય ઉપયોગભક્તિ છે પર્યાય. એ શુદ્ધનિશ્ચયભક્તિવાળો એ છે. આહાહા...! હવે ઓલામાં વ્યવહારની ટીકા કરી. એમ કે વ્યવહારનો અર્થ અનર્થ કર્યો છે. વ્યવહારનો અર્થ તો મિથ્યાત્વ જ છે. નિશ્ચયથી વિરુદ્ધ વ્યવહાર મિથ્યાત્વ જ છે. પણ નિશ્ચયથી વિરુદ્ધ વ્યવહાર વિરુદ્ધ નથી? વ્યવહાર અભૂતાર્થ છે અને નિશ્ચય ભૂતાર્થ છે. બેય વિરુદ્ધ છે. આહાહા...! એને માણસ મળી રહે છે. વાણિયાને ધંધા આડે નવરાશ ન હોય. કલાક મળે તો એમાં માથે જે કહે એ જય નારાયણ. આહાહા...!

તે ‘જ શુદ્ધનિશ્ચય-ઉપયોગ..’ નિશ્ચય શુદ્ધઉપયોગ. જોયું! વળી શુદ્ધ ઉપયોગ ન કહેતા શુદ્ધ નિશ્ચય ઉપયોગ (કહ્યું છે). આહાહા...! શુભજોગ તો નહિ પણ એકલો શુદ્ધ પણ નહિ. આહાહા...! ‘શુદ્ધનિશ્ચય ઉપયોગભક્તિવાળો છે;...’ આહાહા...! શબ્દો એમને મળતા નથી. એને કહેવો ભગવાન અંદર એ હીરાની ખાણ છે, એ ચૈતન્ય રત્નની ખાણ ભરી છે. આહાહા...! જેમાં એકલા આત્માના રત્નો ભર્યા છે. ચૈતન્યરત્નાકર દરિયો છે એ તો. એને વર્તમાન પરમાનંદ દશા પ્રગટ કરીને એની સાથે જોડી દે. આહાહા...!

એને-તે તપોધનને જ. ‘શુદ્ધ નિશ્ચય-ઉપયોગ ભક્તિવાળો છે.’ આહાહા...! અજાણ્યા માણસને તો આ શુદ્ધ નિશ્ચય ઉપયોગ વળી શું? આહાહા...! અરે...રે...! આવી જિંદગી કાઢી. બહારમાં રળવામાં ડોંશિયાર. માને છે ડોંશિયાર. એ તો પૂર્વના પુણ્ય હોય તો આવે. અને આવે-જાય એને તો એ અડતો પણ નથી. એ માને છે કે હું આને લાવું છું ને આ લાવ્યું ને લીધું, આ વ્યવસ્થા મેં કરી. આહાહા...! એ ચીજને તો એ અડતો પણ નથી, અડ્યો પણ નથી. છતાં માને છે આખો દિ’ કે જાણે આ બધું કામ હું કરું છું. આહાહા...!

મુમુક્ષુ :- આપ કહો છો અડતો નથી. એ કહે છે અમે સાચવીને રાખીએ છીએ.

ઉત્તર :- અડતો નથી એને સાચવીને રાખ્યું એ શી રીતે થાય? બાપુ!

આચાર્ય એમ કહે છે, હોં! આહાહા...! આચાર્ય કહે છે. આહાહા...! અરે..રે...! હું દુઃખને યાદ કરું છું. ગયા કાળના દુઃખના ભવને... આહાહા...! યાદ કરે છે ત્યાં ઘા વાગે છે. અરે..રે...! આવી સ્થિતિ વીતી ગઈ? હવે એ વીતી ન આવે એ સ્થિતિ માટે સંભારે છે. આહાહા...! પણ આ ભવ પહેલા કોણ અને એ ભવ પહેલા કોણ અને એ અનંત અનંત થયા.

એક નિગોદના અંતર્મુહૂર્તમાં લસણ અને ડુંગળીમાં અંતર્મુહૂર્ત બે ઘડીમાં ૪૮ મિનિટમાં ૬૬,૩૩૬ ભવ. અરે..રે..રે...! એ શું દશા હશે? ભાઈ! આહાહા...! એક સેકન્ડમાં કેટલી વાર મરે ને ઊપજે, જન્મે ને મરે. એવો અંતર્મુહૂર્તમાં ૬૬ હજાર... આહાહા...! નિગોદના ભવમાં રહ્યો. એવો એક વાર નહિ. એવો અનંતવાર. આહાહા...! આદિ ક્યાં છે ક્યાંય...? આહાહા...! વીતરાગ માર્ગમાં તો જે છે એ અનંત અનંત અનંતની વાત છે. આહાહા...! ગયા કાળમાં અંતર્મુહૂર્તમાં આવા ભવ કર્યા ૬૬ હજાર. એવા અનંતવાર કર્યા. આહાહા...! પ્રભુ! હવે તને તારા ટાણા આવ્યા ને. આહા...! આ ભવ તો ભવરહિત થવાને માટે ભવ છે. આ ભવ ભવ થવા માટે ભવ નથી. આહાહા...! વાહ!

‘શુદ્ધનિશ્ચય-ઉપયોગભક્તિવાળો છે;...’ તે જ તપોધન, તે મુનિ. આહાહા...! તે પંચમહાવ્રત પાળે, સમિતિ, ગુપ્તિ ને જોઈને ચાલે. એને માટે કરેલો આહાર ન લે. અત્યારે તો એને માટે કરેલો આહાર પણ લેવાય છે. આહાહા...! એને માટે કરેલો આહાર પ્રાણ જાય તોપણ ન લે. અમારા ગુરુ હતા એ એને માટે કરેલો આહાર-પાણી નહોતા લેતા. ભલે હતા સ્થાનકવાસી. પણ બિલકુલ (લે) નહિ. છ-છ ગાઉના વિહાર કર્યા હોય, વહોરવા જાય ત્યાં પાણી મળે નહિ. પછી કાઠીમાં ને ન્યાં જઈને છાશ લઈ આવે. છાશ ને રોટલા ખાય. પણ એ બધી ક્રિયાકાંડ છે. એ કાંઈ વસ્તુ નહિ. આહા...! અને માનતા હતા એવું. પોતે તો નરમ સજ્જન હતા. ‘મૂળચંદ્રજી’ હતા થોડા અભિમાની. એ એમ કહેતા કે આપણે સાધુ નહિ હોય ને બીજા સાધુ હશે કોણ અત્યારે આ દુનિયામાં. આપણે આવું પાળીએ છીએ. એમ રાત્રે બોલે. અરે..રે...! ભગવાન! આપણે સાધુ નથી તો પછી જગતમાં સાધુ છે કોણ? આહાહા...! અરે..રે...! સાધુ કોને કહેવા, સમકિતી કોને કહેવા... આહાહા...! મિથ્યાત્વી કોને કહેવા? અનંતા ભવમાં રઝળતો જીવ, રઝળતો છોડશે નહિ એને કોને કહેવું? અને રઝળતો છોડે એ કોને કહેવું? આહાહા...! એ અહીં કહે છે. જુઓ!

એ ‘શુદ્ધનિશ્ચય-ઉપયોગભક્તિવાળો છે; બીજાને-બાહ્ય પ્રપંચમાં સુખી હોય તેને-’ જુઓ! બીજો કોઈ જીવ નહિ. વ્યવહારમાં સુખી હોય ને વ્યવહાર કરતો હોય એમાં રાજી થાય. આહાહા...! ‘બીજાને-બાહ્ય પ્રપંચ...’ બાહ્યની ક્રિયાની પ્રપંચમાં ભલે પડ્યો હો. મહિના-મહિનાના અપવાસ, છ-છ મહિનાના અપવાસ. આહાહા...! અપવાસને પારણે પણ રસ ન લે. લુખ્ખો આહાર-રોટલો લ્યે. એ તો બધો બહારનો પ્રપંચ છે. આહાહા...! ‘બીજાને-બાહ્ય પ્રપંચમાં સુખી હોય તેને-યોગભક્તિ કઈ રીતે હોય?’ બાહ્યમાં સુખી હોય એટલે? આત્મા સિવાય

કાંઈક પણ ઠીક છે એમ માનનારા બધામાં. વ્યવહારમાં, નિમિત્તમાં, સંયોગમાં, કાંઈપણ વિસ્મય તરીકે, આશ્રય તરીકે, અધિક તરીકે (માનતો હોય). આહાહા...! ભગવાન ‘નાગસહાવાધિયં મુણદિ આદં’ (સમયસાર) ૩૧ ગાથામાં (કહ્યું). આહાહા...! એ જ્ઞાનસ્વભાવે અધિક, બધી ચીજથી જુદો અધિક અને પૂરો. અધિક, જુદો અને પૂરો. જુદોનો અર્થ કર્યો છે એમાં-ટીકામાં. અધિકનો અર્થ જુદો કર્યો છે, ભાઈ! આહાહા...! ભગવાનઆત્મા જ્ઞાનસ્વભાવી પ્રભુ, અન્ય રાગાદિથી અને અન્ય ભવથી તદ્દન જુદો અને પૂર્ણ અને અધિક છે. આહાહા...! એ સિવાય બીજા પ્રપંચમાં પડ્યા એને અમે માનતા નથી એમ કહે છે. કીધુંને?

‘બીજાને-બાહ્ય પ્રપંચમાં સુખી હોય...’ એ માને વ્યવહાર કરીને આપણને ઠીક પડે છે, આપણે બીજા કરતા કાંઈક સારું કરીએ છીએ. આહાહા...! બાયડી, છોકરા છોડ્યા, કુટુંબ છોડ્યું, ધંધા છોડ્યા, વેપાર છોડ્યા. શું છોડ્યું? એ તો તારામાં હતું નહિ ને એ છોડ્યું ક્યાંથી આવ્યું? આહાહા...! મિથ્યાત્વ અને રાગ છે એને છોડવું કહેવું એ વ્યવહાર છે. આહાહા...! કારણ કે એ વસ્તુમાં નથી. વસ્તુની દૃષ્ટિ થતાં તે થતું નથી. આહાહા...! એવા ‘બાહ્ય પ્રપંચમાં સુખી હોય તેને-યોગભક્તિ કઈ રીતે હોય?’ આહાહા...! આત્મા સિવાય વિકલ્પથી માંડીને કોઈપણ ચીજમાં ઠીક છે એમ માનનારા સુખ માને છે. એમાં સુખ માને છે. કાંઈક ઠીક છે, મજા છે, હમણાં અનુકૂળતા છે એમ માનનારા બહારમાં સુખી છે એમ માને છે. મૂઢ છે. એને આ ભક્તિ હોતી નથી. આહાહા...!

‘એવી રીતે (અન્યત્ર શ્લોક દ્વારા) કહ્યું છે કે :-’ આધાર આપે છે.

આત્મપ્રયત્નસાપેક્ષાવિશિષ્ટા યા મનોગતિઃ ।

તસ્ય બ્રહ્મણિ સંયોગો યોગ ઇત્યભિધીયતે ।।

શ્લોકાર્થ :- આહાહા...! ‘આત્મપ્રયત્નસાપેક્ષ...’ આત્મપ્રયત્નસાપેક્ષ. પરપ્રયત્ન પ્રત્યે સાપેક્ષ નહિ. જેનો પ્રયત્ન આત્મ પ્રત્યેથી સાપેક્ષ છે. આહાહા...! એવો ‘વિશિષ્ટ...’ ખાસ. આત્મપ્રયત્ન સાપેક્ષ એવો ખાસ ‘જે મનોગતિ...’ મનનું એનું વલણ... આહાહા...! ‘તેનો બ્રહ્મમાં સંયોગ...’ તેનો બ્રહ્મ બ્રહ્મ. એ આનંદમાં સંયોગ. આહાહા...! આવો ઉપદેશ હવે કોઈ દિ’ સાંભળ્યો પણ ન હોય. આ તે જૈનનો હશે? જૈનમાં તો છકાયની દયા પાળવી, વ્રત પાળવા, છપરબી ચોવિહાર કરવો, છપરબી બ્રહ્મચર્ય પાળવું, છપરબી કંદમૂળ ન ખાવા. અરે...! બાપા! એવી ક્રિયાઓ તો અનંતવાર કરી, ભાઈ! એ કાંઈ તારી ચીજ નથી. પરનો ત્યાગ અને ગ્રહણ વસ્તુમાં નથી. આહાહા...!

આ કહે છે, મનોગતિને આત્મપ્રયત્નસાપેક્ષ ખાસ મનોગતિને. આહાહા...! ખાસ એટલે શુભ-અશુભ નહિ. આત્મપ્રયત્નસાપેક્ષ ખાસ મનોગતિ તેનો, એ મનોગતિને તેનો બ્રહ્મમાં સંયોગ. આહાહા...! જુઓ! અહીંયાં આવ્યું. બ્રહ્મમાં સંયોગ. ધ્રુવમાં સંયોગ કરવો છે ને?

ધ્રુવને ક્યાં પર્યાયનો સંયોગ કરવો છે? આહાહા...! સમજાણું કાંઈ આમાં? ધ્રુવને પર્યાયનો સંયોગ નથી કરવો. પર્યાયને ધ્રુવનો સંયોગ કરવો છે. પર્યાયે વિરહ કર્યો છે. ધર્મનો પર્યાયે વિરહ કર્યો છે. એ પર્યાયને અહીંયાં જોડવી. આહાહા...! અજાણ્યા માણસને એવું લાગે કે આ તે શું કહે છે?

મુમુક્ષુ :- ‘સમયસાર’માં આવે કે આત્માને મોક્ષમાર્ગમાં સ્થાપ.

ઉત્તર :- એનો અર્થ એ પર્યાયમાં સ્થાપ. પર્યાય રાગમાં છે એ છોડીને પર્યાયમાં સ્થાપ-નિર્મળ પર્યાયમાં સ્થાપ. એનો અર્થ નિર્મળપર્યાય દ્રવ્ય ઉપર કર. રાગપર્યાય છોડી દે. એ તો ધ્રુવ ચીજ છે. ધ્રુવમાં સ્થાપન થાય પણ ધ્રુવને સ્થાપન કરાય? આહાહા...! આવું છે.

આવો જૈનમાર્ગ વીતરાગ કેવળજ્ઞાની પરમાત્મા અનંતા કેવળીઓ આમ કહી ગયા છે, ભાઈ! સંસારનો અભાવ કરી ગયા છે. આહાહા...! અનંતા ભવમાં જેમ રખડ્યો છે... આહાહા...! એમ... આહાહા...! અનંતા સિદ્ધો પણ થઈ ગયા છે. આત્માનું જોડાણ કરીને અનંતા સિદ્ધ થયા. આહાહા...! અનંતકાળથી પણ સિદ્ધ ભગવાન જાજા છે. ભૂતકાળ જે અનંતકાળ છે એનાથી સિદ્ધ ભગવાન જાજા છે. કેમકે છ મહિના ને આઠ સમયમાં ૬૦૮ મુક્તિ થાય છે. ભૂતકાળના સમય જેટલા ગયા... આહાહા...! એ ભૂતકાળના દુઃખને સંભાર પણ ભૂતકાળમાં સિદ્ધ થયા એને સંભાર તો ખરો, કહે છે. આહાહા...! છ મહિના ને આઠ સમયમાં ૬૦૮. અનંતકાળમાં કેટલા થયા? આહાહા...! ઝાઝા થયા. આહાહા...! છ મહિના આઠ સમય અને ૬૦૮, આહાહા...! ૬૦૮. આહાહા...! એવા કરનારા ગયા છે, થયા છે. થઈ શકે એવું નથી એમ નહિ. આહાહા...! અશક્ય છે એમ નહિ. કઠણ છે પણ શક્ય છે અને કરી શકાય છે. કરી શકીને અનંતા સિદ્ધ થઈ ગયા છે. આહાહા...! ગમે એવી દુષ્કર વાત કરીએ, ગમે તેવા અનંતાભવ કર્યા, ૬૬ હજાર ભવ ભલે એક અનંતર્મુહૂર્તમાં એવા અનંતવાર કર્યા પણ એ સિદ્ધ થઈ ગયા. આહાહા...! પરમાત્મા થયા છે. જેમ તારો આત્મા અસ્તિપણે છે એમ એ અનંતા અસ્તિપણે બિરાજે છે. નિગોદના બધા ભોગના ભવનો અભાવ કરી... આહાહા...! એ કીધું ને અહીંયાં?

‘તપોધન જ નિશ્ચય શુભોપયોગ ભક્તિવાળો છે.’ એ જીવો મુક્તિને પામે છે. બાકી બાહ્ય પ્રપંચવાળા સુખ અને મુક્તિ પામતા નથી. આહાહા...! આત્માના આનંદ સિવાય બાહ્ય ક્યાંય પણ કોઈ ચીજમાં ઠીક લાગે, મજા લાગે, કાંઈક વિસ્મય લાગે, પ્રેમ લાગે એમાં પ્રભુને તેં હણી નાખ્યો. આહાહા...! બીજા કરતાં અધિક છે, તદ્દન જુદો છે એના કરતાં આને અધિક માન્યો. આહાહા...! જે નીચ ચીજ છે શરીર, વાણી, મન, પૈસા, આબરૂ, કીર્તિ એ નીચને તેં અધિક માન્યું. આ ઠીક છે એમ સુખ માન્યું અને જેમાં સુખ છે તેને છોડી દીધું. આહાહા...! ‘શાંતિભાઈ’! આવી વાત છે. આવું તો ત્યાં સાંભળ્યું પણ ન હોય.

મુમુક્ષુ :- ‘મુંબઈ’માં એની દુકાન નથી.

ઉત્તર :- નથી. આહાહા..! અરે..રે..! કેટલાક મશ્કરી કરે છે. નિશ્ચય... નિશ્ચય... નિશ્ચય... પ્રભુ! નિશ્ચય એટલે સત્ય છે. આહાહા..! એ પર્યાય પણ ખરેખર અસત્ય છે, નાશવાન છે. કેવળજ્ઞાનને પણ નાશવાન કીધી છે. આહાહા..! ત્રણલોકનો નાથ અંદર ધ્રુવપણે બિરાજે છે, એની અપેક્ષાએ કેવળજ્ઞાન એક સમયમાત્ર (રહે છે), એ બીજે સમયે રહે નહિ. અને આ તો ત્રિકાળ.. ત્રિકાળ... ત્રિકાળ... ત્રિકાળ. સંસારમાં રખડ્યો તોપણ છે ઇ છે. છૂટી જાય તોપણ છે ઇ છે-ધ્રુવ. આહાહા..! અરે..! આમાં કોઈ દિ' નજરું મૂકી નહિ, વિચાર કર્યા નહિ. આહાહા..!

અહીં તો (કહે છે), 'આત્મપ્રયત્નસાપેક્ષ વિશિષ્ટ જે મનોગતિ તેનો બ્રહ્મમાં સંયોગ થવો..' આહાહા..! '(આત્મપ્રયત્નની અપેક્ષાવાળી ખાસ પ્રકારની ચિત્તપરિણતિ...)' જોયું! પરિણતિને જોડવી છે. પરિણતિને આત્મામાં જોડાવું. ધ્રુવને જોડવું નથી. આહાહા..! ધ્રુવ તો પ્રભુ સદા ધ્રુવ છે. ગમે તે સ્થિતિ હો પણ એ તો ચીજ ધ્રુવ પડી જ છે. સિદ્ધ થાય તોપણ સિદ્ધ ધ્રુવ છે. નિગોદ થાય તોપણ ધ્રુવ છે. આહાહા..!

અહીં કહે છે એવી '(આત્મપ્રયત્નની અપેક્ષાવાળી ખાસ પ્રકારની ચિત્તપરિણતિ...)' જ્ઞાનની દશા, વર્તમાન જ્ઞાનની, આનંદની, શાંતિની દશા '(આત્મામાં જોડાવું...)' આહાહા..! વર્તમાન પરિણતિને આત્મામાં જોડી દે. વર્તમાન પરિણતિને અનાદિથી જે તારામાં નથી એવા રાગ અને દ્વેષ, પુણ્ય-પાપમાં જોડી છે. હવે છે તેમાં જોડી દે. આહાહા..! એમાં નથી તેમાં જોડી છે. હવે એમાં છે તેમાં જોડી દે. આહાહા..! આચાર્યોની કરુણા પણ કેટલી છે! કેવી ભાષા, સાદી ભાષા. આહાહા..! કાંઈ કોઈ વ્યાકરણ કે સંસ્કૃત ન ભણ્યો હોય પણ ચાર ચોપડી ભણેલો હોય. અમારે 'ધરમચંદ' કહે છે કે ચાર ચોપડી ભણેલો પણ સમજે. આહાહા..! આમાં ચોપડીનું ક્યાં કામ છે? માતૃષ, મારુષ આવડતું નહોતું. આહાહા..! છતાં આત્મા આવડતો હતો. 'શિવભૂતિ'. આહાહા..!

જેનું 'ચિત્તપરિણતિનું આત્મામાં જોડાવું તેને યોગ કહેવામાં આવે છે.' એ યોગ એ મોક્ષનું કારણ છે. (શ્રોતા :- પ્રમાણ વચન ગુરુદેવ!)